

## A szellemi fogyatékosokat kiszűrő alkalmassági vizsgálatok

A fogyatékos és a normális értelmi tevékenység között nincs éles határ. A szellemi fogyatékosok a különböző irodalmi adatok szerint a lakosság 1—10<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-át képezik. Az értelmi fejlődés zavarának súlyossága és gyakorisága fordított arányú; a leggyakoribb a debilítas. A debilis egyének megszokott környezetükben többnyire nem tűnnek fel; a fokozott követelményt jelentő kiképzési feltételek között azonban előbb-utóbb nyilvánvalóvá válik, hogy az ilyen fiatalok fogyatékoságuk miatt korosztályuk zömével képtelenek együttthaladni.

A szokásos alkalmassági orvosi vizsgálatok egy-egy sorványban 0,5—0,8<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-ban állapítanak meg oligophreniát. Közel ennyit kell a bevonulás után felülvizsgálat elé állítani szellemi insufficienciája miatt. A katonapszichiaterék szerint a reális arány ötször-tízszer nagyobb ennél. Saját tapasztalataink szerint kb. a sorvány 10<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-a nem éri el azt a szellemi színvonalat, ami az eredményes kiképzés szubjektív előfeltétele.

E felismerések ösztönöztek bennünket *Kémenczy* pszichológus munkatársammal, hogy olyan vizsgálati módszert dolgozzunk ki, mely lehetővé teszi a szellemi fogyatékosok kiszűrését a bevonulást megelőző időszakban. A kiindulási feltételeink adottak voltak: szakemberekre nem számíthatunk, az alkalmassági vizsgálatok klasszikus menetét nem zavarhatjuk meg, anyagi lehetőségeink jelentéktelenek.

Az intelligencia-vizsgálatok több mint fél évszázada jól bevált segédeszközei a pszichiatriának. Legtöbbjük azonban szaktudást és szakmai jártasságot igényel. Mi csak olyan módszert használhatunk, amelynek megszervezése, levezetése és értékelése egyszerű, a józan észnél többet nem kíván. Arra törekedtünk épp ezért a vizsgálat kidolgozásakor, hogy a vele kapott eredmény független legyen az értékelő személyétől. Ilyen objektív mércéként csak egyértelműen értékelhető, hitelesített mértékegységekkel rendelkező eszközök alkalmasak.

Követelmény a csoportos forma is; a legegyszerűbb lehetőség az ún. „pápír-ceruza”-módszer. A kérdéseinket és a válaszalternatívákat füzet formájában állítottuk össze, a vizsgálat írásban történt. Ilyen eszközzel csak az írás-olvasás műveleteiben jártas fiatalok vizsgálhatók. Eddigi tapasztalataink szerint az általános iskola alsó tagozatában megrekedt fiatalok — függetlenül a megrekedés indoklásától — túlnyomó többségükben képtelenek a jelenlegi kiképzési minimum elsajátítására. Az iskolázatlan és a kötelező iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok között ma olyan jelentős a szellemi teljesítőképességben a különbség, — ami ha nem is mindig pathológiás, — de következményeiben biztosan kóros lelki reakciókra hajlamosítható tényező.

A katonapszichiaterék egyéni mércéje az oligophrenia elhatárolására a kiképzésben használhatatlan fiatalok vizsgálatának adataiból absztrahálódott. Ehhez a tapasztalati normához kerestünk objektív mércét. Abból indultunk ki, hogy a *normális* legjellemzőbb tulajdonsága a *gyakoriság*. A fiatal férfiakra jellemző leggyakoribb teljesítmény kínálkozik e célra.



60 feladatot dolgoztunk ki a szokásos intelligencia-vizsgálat elveinek felhasználásával. Ezt a teszt-füzetet 6500 másodéves katonával oldattuk meg. Az egyéni teljesítmény mértéke a helyesen megoldott feladatok száma. A statisztikai elemzés eredményeként azt találtuk, hogy próbánk az általános iskola felső tagozatáig, illetve a következő műveltség határáig eljutott iskolai végzettségű fiatalokon vizsgálva — a Gauss-polygont követő egyéni teljesítmény-gyakoriságot ad. Más szavakkal: olyan személyiség-jegyet mér a próba, mely a vizsgált egyénekben normál-eloszlású. Ilyen vizsgálati eszköz szolgálhat kiindulási alapol a fiatal férfiakra jellemző normál, illetve ettől eltérő teljesítmények elhatárolására.

Milyen megbízható mérce ez a 60 feladat az egyéni teljesítmények osztályozására? A megbízható mérőeszköz az ismételt méréseknél közel azonos értékeket mutat. Nekünk nem volt arra lehetőségünk, hogy az először vizsgáltakat ismét, azaz re-teszteljük, ezért más megoldást kellett keresnünk. Minden egyes feladat statisztikai paramétereit meghatároztuk. Egyik paraméterként a feladatok *nehézségi fokát* használtuk. Azok a jó feladatok, melyek közepes nehézségűek, a vizsgáltak kb. fele oldja meg őket. A túlkönnyű feladatot csaknem mindenki, a túl nehéz feladatot alig valaki oldja meg, ezek a feladatok tehát kevés különbséget tesznek. Természetesen nem mindegy, hogy a helyes megoldók hogyan oszlanak meg: az a jó feladat, melyet túlnyomóan azok tudnak csak megoldani, akik a feladatok többségét helyesen oldották meg, és megfordítva: a helytelen megoldást adók között többségben azok szerepelnek, akik a feladatok többségét nem tudták megoldani. A feladat e tulajdonságát korreláció-számítással határoztuk meg; itt a rész és egész valószínűségi kapcsolatáról van szó, és a feladat differenciáló-képességét fejezi ki.

Az elemzés után 50 feladatot tartottunk meg, és a meghatározott paraméterek segítségével két egyenértékű, egyenként 25—25 feladatot tartalmazó paralel-formára osztottuk, A és B jelzéssel láttuk el. Ezt a két paralel-formát 1964-ben 700-nál több pécsi fiattal töltöttük ki, és a két tesztben elért eredményeket korreáltattuk, és ezek között 0,87 korrelációs koefficiens jellemezte a megfelelőség szorosságát. 1965-ben Baranya megyében, 1966-ban itt és további négy nagy területi egységben hasonló szoros korrelációt kaptunk. Ez a megbízhatóság a mi céljainkra elegendő és következetes.

A megbízhatóságot jelentette számunkra az a tény is, hogy Baranya megyében 1965, 1966 és 1967-ben mindegyik próbában 16—16 helyes megoldás volt a fiatalok átlaga, és 5-nél több vagy kevesebb feladattal nem váltakozott a szórás ezen átlag körül; azonos értékeket kaptunk Pest megyében, magasabbat Nagybudapesten, egy-egy feladattal kevesebb helyes megoldásátlagot Bács és Szolnok megye tanyasi fiataljainál.

A paralel-formát a továbbiakban megtartottuk, mert a csoportos vizsgálatnál felváltva osztjuk ki az A- és B-füzeteket, így a jelöltek egymás teljesítményét nem befolyásolják. Mindkét próbára 20—20 perc normaidőt adunk

Azt mondhatjuk 30 000, túlnyomó többségében 18 éves IV. általános osztálynál magasabb, de három középiskolánál alacsonyabb iskolai végzettségű fiatal adatai alapján, hogy ilyen populációkban mindegyik próbában 11—21 helyes megoldást ad a vizsgálandók 68—70<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-a, ezt tekintjük normának. A két próbában összesen 20-nál kevesebb helyes megoldást elérik között várhatóak a szellemileg fogyatékosok. Ellenpróbáink azt bizonyítják, hogy a debilisek átlagosan 6—6 feladatot tudnak csak megoldani, előzetes becslésünk

alapján a középértéktől két szórás távolságra lefelé kellett lennie a határnak, ez pedig  $16 - (2 \cdot 5) = 6$ .

Tekintettel a teszt információs jellegére, bővebb limest alkalmaztunk Baranya megyében. Itt mindhárom évfolyamunkban 10% volt a 20 feladatosok aránya, ugyanennyit találunk 2100 18 évesnél 1966-ban is. Technikai okokból azonban 15 feladatnál kellett meghatározni a kiemelkedő kategóriát, ez a vizsgáltak 5%-át érintette. A kiemelt kb. 1000 sorkötelesből több mint 700-nál találtunk szellemi fogyatékosgot, azaz 70%-os pozitívítású a szűrővizsgálatunk.

Ha a 20 feladatos limest alkalmazzuk, további határesetek kerülnek felfedésre, a Baranya megyei és Nagybudapest-i tapasztalatok szerint az alkalmatlan és az alkalmas között átmeneti minősítési formát kellene bevezetni határesetek részére.

1965-ben a teljes Baranya megyei 18 éves férfilekosságot átfogó vizsgálatunk során 5% értelmi fogyatékosot találtunk. Az iskolai végzettséggel körülhatárolt 1966-os szűrővizsgálat kiemeltjei között a vizsgáltak 3,4%-a minősült gyengeelméjűnek. Ez az arány abszolút számban biztosan nagyobb, mert a nyilvánvalóan fogyatékosok és az írni-olvasni nem, vagy alig tudó, IV. osztálynál magasabbra nem jutók nincsenek benne, s e kategóriákban sok oligophren van; relatív számban nagyon nem változhat, mert a teljes sorványban sok középiskolás van, akik a szűrésben szintén nem vettek részt.

Milyen megbízható a szűrés a negatív esetekben? A baranyai szűrtek közül két évfolyam 18 éves egy része vonult be, e két év alatt gyengeelméjűséggel ezek közül nem szerelt le senki. 1961-ben — a feladatok más kombinációjával szűrtük és egyénileg vizsgáltuk két járásban az 1941-es évfolyamot. A két járásban ebből a két korosztályból ugyancsak nem szereltek le senkit értelmi fogyatékoság miatt a teljes kiképzési időszak alatt.

A vizsgálat ellenzői a szándékos gyenge teljesítmények veszélyét hangoztatják. Ezt az egyéni vizsgálat bizonyos fokig kizárja. Egyéni tapasztalataink ellene szólnak a nagyobb mérvű túlzásoknak. Meggyőződésem szerint az értelmi fogyatékoságot többnyire azok szokták színlelni, akiknek erre semmi szükségük. A statisztikai paraméterek sokkal meggyőzőbbek ennél: a szándékos torzítás nem haladja meg a véletlen hiba mértékét. Sőt, sokszere vizsgálatainkból azt is feltételezhetjük, hogy a sorkötelesek teljesítménye kevésbé ingadozik az egyes területeken, járásokban, mint az egyéni vizsgálatok, melyeknél a klinikus szubjektivitása sokkal nagyobb különbséget okoz. Így például 1966-ban a 15 helyes megoldás alatt teljesítők egyéni vizsgálata során a fogyatékosok arányát az egyes honvédkórházak vizsgálói így állapították meg:

Központi Kórház	Pest megyében	86%
	Szolnok megyében	82%
1. sz. Kórház	Nagy-Budapesten	84%
2. sz. Kórház	Bács megyében	57%
3. sz. Kórház	Baranya megyében és Pécssett	91%

A kidolgozott vizsgálati módszer gyakorlati alkalmazására megfelelőnek bizonyult a több tízezres tömeget átfogó kísérleteink szerint. Nem jelenthetjük ki ezt azonban anélkül, hogy e nagy munkában közreműködő nagyszámú



önkéntes munkatársunkról, elsősorban a honvédkórházak idegosztályairól, a Pécsi Orvostudományi Egyetem jelentős segítségéről, kísérleteink elé akadályt nem gördítő honvédségi szervekről őszinte hálával ne emlékezzünk meg. A kísérletezők a közös munka eredményét szolgálatunk ítéletére bocsátják.

## ÖSSZEFOGLALÁS

A szellemi fogyatékosokra gyanús sorkötelesek szűrővizsgálatára kidolgozott módszer lényege két azonos értékű, paralel értelempróba, melyek egyenként 25 feladatot tartalmaznak. A vizsgálat csoportosan, írásban  $2 \times 20$  perc időtartammal, laikus vizsgálatvezetőkkel történik.

A IV. általánosnál magasabb, három középiskolánál alacsonyabb iskolai végzettségű magyar 18 éves ifjak 70%-a átlagosan 16—16 feladatot old meg helyesen, teljesítményük 11 és 21 helyes megoldás között várható. A két próbából összesen 20 feladtnál kevesebb helyes megoldást a vizsgáltak 10%-a, 15-nél kevesebb helyes megoldást a vizsgáltak 5%-a ér el.

Az egyéni vizsgálatra való kiemelés limese 20, illetve 15 helyes megoldásnál vonható meg. Utóbbi esetben a kiemelték 71%-a várhatóan értelmi fogyatékos.

Baranya megyében egy teljes sorvány vizsgálatánál 5% értelmi fogyatékos 18 éves ifjú volt.

A statisztikai adatok 30 000 túlnyomórészt 18 éves sorköteles kísérleti vizsgálatán alapulnak.

*К. Ожват, подполковник м/с.:*

## МЕТОДЫ ДИСПАНСЕРИЗАЦИИ НОВОБРАНЦОВ ДЛЯ ОТБОРА ПСИХИЧЕСКИ НЕПОЛНОЦЕННЫХ

Сущность метода для отбора психически неполноценных новобранцов заключается в двух равноценных тестах, которые содержат по 25 задач. Обследования производят группами, два раза по 20 минут письменно, под руководством неспециалистов.

70% 18-летних венгерских юнош, кончивших больше 5 и меньше 11 классов, разрешают по 16 задач в среднем. Число правильных ответов колеблется от 11 до 21. 10% обследуемых разрешили меньше 20 задач из двух тестов, 5% их — меньше 15 задач.

Индивидуально надо обследовать тех, у которых число правильных ответов находится между 2 и 15. В последнем случае 71% обследуемых является психически неполноценным.

В области Баранья, при обследовании всех новобранцов одного возраста, 5% из них оказывалось психически неполноценным.

Статистические данные основываются на данных 30 000 — в большинстве случаев 18-летних — новобранцов.

*Dr. K. Ozsváth, Oberstl. D. Med. D.:*

## TAUGLICHKEITSPRÜFUNGEN ZUR SELEKTION DER SCHWACHSINNIGEN

Das Wesen der Methode, die zur Reihenuntersuchung der auf Schwachsinn verdächtigen Stellungspflichtigen ausgearbeitet war, besteht aus zwei gleichwertigen, parallelen Intelligenzproben, welche je 25 Aufgaben enthalten. Die Prüfung geschieht gruppenweise, schriftlich, mit einer Dauer von  $2 \times 20$  Minuten, unter

laienhaften Versuchsführern. 70% der 18jährigen ungarischen Jugendlichen, die eine Schulbildung über 4 Klassen der Allgemeinschule, jedoch unter 3 Klassen der Mittelschule besitzen, sind imstande im allgemeinen je 16 Aufgaben richtig zu lösen, ihre voraussichtliche Leistung liegt zwischen 11 und 21 richtigen Lösungen. Von den zwei Proben erreichten insgesamt unter 20 richtigen Lösungen 10 Prozent, unter 15 Lösungen 5 Prozent der Geprüften. Die Grenzlinie eines Heraushebens zur individuellen Prüfung vermag bei 20 bzw. 15 richtigen Lösungen gezogen werden. Im letzteren Falle erweist sich voraussichtlich 71% der Untersuchten als schwachsinnig. Bei der Untersuchung eines ganzen Stellungsjahrganges im Komitat Baranya fand man 5% schwachsinnige 18jährige Jugendlichen. Die statistischen Angaben beruhen sich auf der experimentellen Untersuchung von 30 Tausend, vorwiegend 18jährigen Stellungspflichtigen.

# ACIGOXIN

## injekció és tableta

Elsősorban a tachycardiával járó keringési elégtelenség tartós kezelésében javallt készítmény, mely a gyomor-bélrendszerből igen jól felszívódik, kifejezetten csökkenti az ingerképzést.

ÖSSZETÉTEL: 1 ampulla (2 ml) 0,2 mg acetyldigitoxint,  
1 tableta 0,2 mg acetyldigitoxint tartalmaz.

### MEGJEGYZÉS:

### FORGALOMBA KERÜL:

Társadalombiztosítás	5×2 ml ampulla	8,50 Ft
terhére	100×2 ml ampulla	128,— Ft
szabadon rendelhető	40 tableta	11,— Ft
	250 tableta	49,60 Ft

### FORGALOMBA HOZZA:

**KÖBÁNYAI GYÓGYSZERÁRUGYÁR  
BUDAPEST X.**